

שיחות הר"ן – אות פד

1) מסכת ברכות דף ה.

אמר רבי לוי בר חמא, אמר רבי שמעון בן לקיש: לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, שְׁנֵאמַר: "רָגְזוּ וְאַל תַּחֲטְאוּ" אִם נִצְחוּ – מוֹטָב, וְאִם לֹאוּ – יַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה, שְׁנֵאמַר: "אֲמַרו בְּלִבְבְּכֶם". אִם נִצְחוּ – מוֹטָב, וְאִם לֹאוּ – יִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע, שְׁנֵאמַר: "עַל מִשְׁכַּבְכֶם". אִם נִצְחוּ – מוֹטָב, וְאִם לֹאוּ – יִזְכּוּ לַיּוֹם הַמֵּיתָה, שְׁנֵאמַר: "וְדַמּוּ סֵלָה".

2) חפץ חיים על התורה – פרשת בראשית, הערות "מעשי למלך", עמ' מו

הזכרת יום המיתה היא כבר העצה האחרונה, כמו הרופא שנותן לחולה הסם היותר חזק, אחרי שלא הועילו הסמים הרגילים, ומה טוב לחולה אם איננו זקוק לסמים המשכרים, ורק מתרפא בדרך היותר קלה.

3) דברים (נצבים) – פרק ל, פסוק טו

רָאָה נְתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמְּנוּת וְאֶת הַרָע.

4) פנים יפות – פרשת נצבים (ר' פנחס הלוי הורוויץ) [1805–1731]

ראה נתתי לפניכם וגו'. כבר ביארנו זה במקום אחר ע"ד שאחז"ל בברכות (ה א...) ואם יום המיתה הוא התכלית הל"ל מיד יזכיר לו יום המיתה? ועוד אמרו [אבות פי"ג מ"א] הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, והענין הוא כי המעלה הטובה שבאדם הוא שידבק בתורת חיים והוא הדביקות באלקים, ואם ישבר כח יצרו הרע בתורה מה רב טובו כי בכל יום ויום ניתוסף בו חכמה ודעת, וכח היצה"ר הולך ומתמעט כמ"ש [קידושין דף ל:] אם אבן הוא נימוח, ואמרו עוד [שם] בראתי יצה"ר בראתי תבלין, ואם כח יצרו גבר מאוד שלא יוכל לשבר בתורה וק"ש שהוא במעלה עליונה בדביקות הש"י ונשמתו, אזי מוכרח הוא להרגיז היצה"ר בעצבות ושברון גופו של אדם ביום המות, והוא ע"י יצרו כמ"ש [ב"ב דף טז.] הוא היצה"ר הוא המלאך המות, ומחמת עצבון ושברון גופו יבטל כח תאוותו לעבירה, וזו היא המידה גרועה אבל כל זמן שיכול לשברו בתורה ובק"ש א"צ למדה זו, גם כי במעלת דביקות ה' זכותו לדור ודור, אבל אם יתעצב ביום המיתה אינו תועלת אלא לפי שעה ובכל פעם מתגבר יצרו עליו, וז"ש ודומו סלה. וז"ש מרע"ה הנה "נתתי לפניך" שני דרכים לבטל היצה"ר האחד "את החיים ואת הטוב", היינו לדבק בתורה ומסירת נפש לה' שהוא החיים והטוב, כמ"ש [ברכות דף ה.] טוב זו תורה, "ואת המות ואת הרע" דהיינו שישבר את יצרו ביום המיתה ובדיני גהינם שנקרא רע, ואמר ע"ז "וּבְחַרְתָּ בְּחַיִּים לְמַעַן תַּחֲיֶיהָ אֶתְּךָ וְזָרְעֶךָ" (פסוק יט) שיעמוד צדקתו לבני בניו, וע"ז "הַעֲדִיתִי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת הַשְּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ" לשון עדות שהם אינם עובדים את ה' מחמת יראת העונש כ"א בקיום מצותו.

5) מסכת שבת דף לא: (ע"פ חתם סופר – דרושים ואגדות [כת"ן] – עמ' רג-רד)

והיינו דאמר רבה מאי דכתיב "זה דרךם כסל למו" – יודעין רשעים שדרךם למיתה, ויש להם חלב על כסלם. שמה תאמר שכחה היא מהן? תלמוד לומר: "ואחריהם בפייהם ירצו סלה".

6) שבת מלכתא – חלק ג, פרק ט ["שירה זמרה"], עמ' קכד (ר' שמשון דוד פינקוס זצ"ל)

<p>ועוד היכן היו מוכנים בכל רגע לקראת האחרית, ולמה א"כ מוכרח שיהא פתאום, הרי יתכן שיהא אדרבא מתוך הכנה דרבה.</p> <p>ואמר ז"ל, שאותו המעבר בין חיים לחיים הוא כ"כ נורא, שעד כמה שהאדם יכין עצמו – לעולם יהא זה פתאום, וכאילו יאמר אז האדם, נכון שהתכוננתי לזה, אבל עד כדי כך לא חשבתי מעולם, שלא שייך כלל לתאר את המעבר מעולם לעולם, ותמיד ישאר הדבר בגדר פתאום, ע"כ.</p>	<p>אמנם מה שמיוחדת קבלת שבת לזמרה, נבאר על פי חידוש יפה ששמעתי לפני שנים רבות מהגאון רבי מרדכי גינזבורג זצ"ל מגדולי מיר, על מה שאמרו חכמים על יום המיתה שפתאום הוא בא, הרי בשלמא לאנשים כערכינו, בעוה"ר שפיר הוא זה פתאום בהיסח הדעת, אבל לצדיקי עולם, הרי בכל יום ויום מוכנים הם עצמם לקראת אותו היום, וכמו שציוו חז"ל שוב יום אחד לפני מיתתך, ונורא מה שמסופר על גדולי הצדיקים עד כמה</p>
--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

7) דברי חלומות – אות כג (ר' צדוק הכהן מלובלין זי"ע)

ליל שבת חזון שנת ברו"ב ההודאווית. כי אחד קדוש היה אומר **דלא שייך כלל הרגש חיות אלא במקום שיש מציאות מיתה** [והוא על דרך שאמרו (ספר יצירה פרק ו') הרע מבחין את הטוב] ואני הוספתי דעל כן התורה שהיא מקור החיים וכמו שאמרו ז"ל (שוחר טוב מזמור ח') הדיברות של חיים לא ניתנו למלאכי השרת ואמרו ז"ל (שם במדרש ובזוה"ק שמות ג' א) דאמר להם מה כתיב בה "אדם כי ימות [באהלי", וחז"ל דרשו בכל מקום לשון אהל על אהלי תורה כמו בברכות (ט"ז ריש ע"א) אהלים לנחלים. ובחלק (סנהדרין ק"ה ב) על פסוק (במדבר כ"ד, ה') מה טובו אוהליך, וכן על פסוק זה עצמו בברכות (ס"ג ב) ושם יש לומר גם משום רישיה ד"זאת התורה". ועל פי מה שכתבתי יש לומר דרצה לומר דעל ידי אדם כי ימות על ידי זה זוכה לזאת התורה ולישב באהלי תורה] - כלום מיתה יש ביניכם. **והיינו כיון דאין בכם מיתה אין בכם מציאות הרגש חיות גם כן ועל כן אין לכם שייכות עם התורה שהוא הרגשת החיות של מקור החיים** [וישראל דבוקים באלקים חיים שהוא חי העולמים מקור החיות של כל העולמות ולכן קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד על כן יש שייכות בהם הרגש חיות...]

8) שיחות הר"ן – אות פד

"וְאֵל תֹּאמַר שֶׁהַשְּׂאוּל וְהַקֶּבֶר בֵּית מְנוּס לְךָ" (אבות ד'). כי בעולם הזה שיש להאדם טרדות ועל הפרנסה, יכול להיות שיעקץ וינשף אותו פּרעוּשׁ וְהוּא לֹא יִרְגִישׁ, מַחֲמַת שְׂמִימִשְׁבְּתוֹ טְרוּנְדָה בְּאֵיזָה מַחֲשָׁבָה שֶׁל פְּרִנְסָה וְכִיּוֹצֵא. אֲבָל שֶׁם בְּקֶבֶר, שָׁאֵז אִין לְהֶאָדָם שׁוּם טְרָדָא וְשׁוּם מַחֲשָׁבָה אַחֲרֵת, אֵז הוּא שׁוֹמֵעַ אֶפְלוּ הֶרְחִישָׁה וְהַהֲלוֹךְ שֶׁל הַתּוֹלְעִים, אִיךְ הֵם רוֹחֲשִׁים וּבָאִים אֵלָיו, וּמְרַגֵּשׁ הַצֶּעַר שֶׁל כָּל נְשִׁיכָה וְנִשְׁיכָה. וְאִין שׁוּם דְּבַר שֶׁיִּטְרִידֵהוּ וְיִמְנַעֵהוּ מִגְּדַל צֶעַר וְהַקְּשָׁה רַחֲמָנָא לְצַלּוֹ.

9) מסכת שבת דף קנג.

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: מהספדו של אדם ניכר אם בן העולם הבא הוא, אם לאו. איני? והאמר ליה רב לרב שמואל בר שילת: אחים בהספידא, דהתם קאימנא! לא קשיא: הא — דמחמו ליה וחאים. הא — דמחמו ליה ולא חאים.

10) רש"י (שם)

דהתם קאימנא - בשעת הספד ואשמע איך תתחמם, אלמא איצטריך לרב לאזהוריה אהספדא וכיון דרב גברא רבה ובן העולם הבא למה ליה לאזהוריה הא אמר מהספידו ניכר.

11) מסכת שבת דף יג:

דבר אחר: אין בשר המת מרגיש באיזמל. איני?! והאמר רב יצחק: קשה רימה למת כמחט בבשר החי, שנאמר: "אך בשרו עליו יקאב ונפשו עליו תאבל!" אימא: אין בשר המת שבחי מרגיש באיזמל.

12) שלחן ערוך – יורה דעה, סימן שסב, סעיף א [לקבור בקרקע ואם קוברין שני מתים יחד]

הנותן מתו בארון ולא קברו בקרקע עובר משום מלין את המת. ואם נתנו בארון וקברו בקרקע אינו עובר עליו, ומכל מקום יפה לקברו בקרקע ממש אפילו בח"ל.

13) מי מעין² - פרפראים נאים [חלק שני], דף לב. (ר' מרדכי יוסף ווילדמאנן)

<p>וְאֵתֵר לֵה מְדוּעַ זֶה בּוֹכִים. הֲלֹא כָּל חַיִּים כִּי יָמוּתוּ עֲלֵיהֶם לְלַמּוֹד הָאִיךְ לְהַחֲזִיר נַשְׁמָתוֹ לְמִי שֶׁנִּפְחָה בּוֹ וְעַתָּה אֲחֵה בּוֹכִים. וְהַשְׂבִּיבָה לוֹ כַּמְחַק לְקוּנָה לְכֵן אֵינִי חַפְלָה כִּי תַחֲמִי יוֹתֵר וְתַלְמוּד יוֹתֵר וְתַדַּע וְתַזְכִּין יוֹתֵר הָאִיךְ לְהַשְׂבִּיבָה:</p>	<p>ועיד מה שמעתי מאת החסיד המנוח שמואל אלימלך ע"ה. כי בעת נסיונות הרב הלויק נקש"ת מו"ה שמחה בוגס רועה ישראל בעיר פרשיסחא. הנקרא רבי ר' בוגס זללה"ה. שמע כי רעיוו הלויקת בוכים מאור</p>
--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

¹ פרקי אבות - סוף פרק ד - הוא [= רבי אלעזר הקפר] הנה אומר, הילודים למות, והמתים להחיות... ברוך הוא, שאין לפניו לא עולה, ולא שכיחה, ולא משוא פנים, ולא משח שחד, שהכל שלו. ודע שהכל לפי החשבון. ואל גבטיחד יצרך שהשאוול בית מנוס לך, שעל פרחד אתה נוצר, ועל פרחד אתה נולד, ועל פרחד אתה חי, ועל פרחד אתה מת, ועל פרחד אתה עתיד לתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.
² נדפס בשנת תרע"א